

Постоєнко В.С., Чистякова К.В.
студентки,
Науковий керівник: Синявська Л.І.
доктор історичних наук, професор,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

ВПЛИВ ПАКТУ «МОЛОТОВА-РІББЕНТРОПА» НА СУЧАСНІ МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ РОСІЇ ТА ПОЛЬЩІ

Дослідження історії Другої світової війни є досить актуальним і в наш час. Особливу увагу дослідників привертає тема радянсько-німецьких відносин у 30-х рр. ХХ ст., а саме: пакт «Молотова-Ріббентропа» та секретний протокол до нього. Оригінали даних документів тривалий час були засекречені, а тому недоступні дослідникам. Вивчення даної теми набуває значного поширення в 80-х рр. ХХ ст., і саме після ознайомлення з документами в цей час починає формуватися критична оцінка щодо самого документу.

Сам пакт про ненапад (без секретного протоколу) не містить нічого не звичайного, адже укладання міжнародних договорів між країнами, було звичною справою для тих часів. Загалом радянсько-німецький договір складно зрозуміти, без вивчення секретного протоколу. Адже саме він, відображає справжні цілі диктаторів обох країн. Та й укладання секретного протоколу було основним завданням Німеччини та СРСР на зустрічі 23 серпня в Москві.

Дотепер історикам досить важко зрозуміти причини, що зумовили підписання радянсько-німецького договору 1939 р. Адже на сьогоднішній день занадто мало відомо про справжні цілі, які переслідували Сталін та Гітлер, мету та обставини при підписанні даного договору [1, с. 124].

Багато істориків критикують договір про ненапад між Німеччиною та СРСР. Спільної думки немає не лише між істориками з різних країн, а й досить часто в одній країні немає єдиної думки, щодо підписання пакту. Так, досліджуючи проблематику даної теми, деякі дослідники сходяться на єдиній думці, що пакт, підписаний Молотовим та Ріббентропом, був однією з вагомих причин, що в майбутньому дало змогу гітлерівській Німеччині почати війну. Вивчення таємних матеріалів дало змогу встановити, що через декілька днів після підписання пакту та секретного

протоколу до нього, Адольф Гітлер підписав таємну директиву про початок війни з Польщею, так званий план «Вайс». А згодом, завдяки підтримці Радянського Союзу, Гітлер розпочне масштабну війну, яка охопить весь світ.

Однак, досить часто дану тезу критикують дослідники, які вважають, що підписання Радянсько-Німецького пакту стало вимушеною подією, адже Радянський Союз боявся об'єднання в єдиний союз Англії, Франції, Німеччини та інших країн, що в подальшому могло призвести до війни проти СРСР. Внаслідок чого, країну чекала війна на два фронти, а до таких подій радянська влада не була готова.

Зрозуміло, що всі країни мають свої власні історичні джерела та думки, які формувались протягом багатьох років, щодо причин та наслідків підписання пакту між Радянським Союзом та Німеччиною. Деякі країни намагаються, як найкраще описати свою причетність до війни та показати весь героїзм своєї країни. Але деякі документи та протоколи, ставлять під сумнів їх твердження та вказують на їх злочинну діяльність.

Надзвичайно важко дати критичну оцінку підручникам та історичним джерелам, адже дослідження по даній темі були проведені різними фахівцями з різних країн, тому історичні праці відображають лише їхню думку щодо пакту про ненапад між Радянським Союзом та Німеччиною, тобто всі вони носять доволі суб'єктивний характер.

Іноземні дослідники намагалися звернути увагу суспільства на те, що до початку війни, була причетна і радянська верхівка. Однак, радянське керівництво як виправдання, у початку війни почало звинувачувати західні країни Європи, у їхній бездіяльності та несправедливими умовами по відношенню до Німеччини у Варсальському договорі. Таким чином Радянський Союз зкидав з себе будь яку відповідальність за безпосередню участь у початку війни. Такої ж думки дотримується і сучасна Російська Федерація. У 2009 р. прем'єр-міністр Російської Федерації – Володимир Путін дав інтерв'ю, у якому закликав суспільство не вважати єдину СРСР винну у початку війни. На його думку досить велику роль у початку Другої світової війни відіграли Англія і Франція, адже вони нічого не зробили для припинення війни. Він заявив, що країни Західної Європи і самі були не проти розподілити світ між собою про що свідчить Мюнхенська змова [1, с. 340].

Як виправдання підписання пакту кремлівською верхівкою, Путін зазначив, що у 1939 р. СРСР опинилося перед загрозою війни на два фронти, тому і змушений був підписати пакт «Молотова-Ріббентропа».

Досить інша думка щодо підписання пакту склалась у польській історіографії. Так, польські дослідники засуджують факт підписання пакту «Молотова-Ріббентропа» і секретного протоколу. І вважають

винними у початку Другої світової війни Німеччину та Радянський Союз, не беручи до уваги думку радянських істориків щодо причетності країн Західної Європи до безпосереднього перерозподілу світу. Хоча тривалий час радянська верхівка намагалася нав'язати свою думку щодо своєї непричетності до розв'язання війни, та перекладала цю місію на Німеччину.

Польські дослідники неодноразово зазначали, що пакт про ненапад та секретний протокол призвів до нападу 1 вересня 1939 р. на Польщу. Доводячи свою думку, вони говорять, що в Радянського Союзу не було на меті зупинити війну, а навпаки вона так само як і гітлерівська Німеччина хотіла перерозподілу світу. А місія «аби захистити братів українців та білорусів від німецької агресії» 17 вересня 1939 р., було лише актом виправдання за введення свого війська на польську територію [2, с. 89].

Також думки дотримується уряд Польщі і сьогодні. Польські президенти неодноразово зазначали про причетність до війни не лише гітлерівської Німеччини, а й Радянського Союзу. Однак, і по сьогодні виникає протиріччя між Польщею та Російською Федерацією, щодо причетності СРСР до війни. Адже кремлівська верхівка не лише заперечує дану думку, а й обвинувачує саму Польщу у початку Другої світової війни.

Радянсько-Німецький пакт про ненапад, є одним із найбільш обговорюваних документів ХХ ст. І ставлення до цього пакту в кожній країні різне. Одні дослідники засуджують його зміст, та й взагалі сам факт підписання пакту, розцінюється як змова проти всього світу. А інші навпаки підтримують альянс 1939 р. [4, с. 267].

Будь-які спроби зарубіжних істориків звернути увагу суспільства на причетність Радянського Союзу до початку Другої світової війни, російське керівництво піддає критиці. Всю провину у війні спочатку вони перекидають на гітлерівську Німеччину. А згодом винними опинилися країни Західної Європи, у зв'язку підписанням після Першої світової війни Вашингтонської системи, за якою Німеччину було значно обділено у її правах.

У 2009 р. Володимир Путін заявив, що безпосередньо своїми діями країни Західної Європи призвели до початку Другої світової війни.

А причиною підписання договору між Радянським Союзом та Німеччиною стало бажання СРСР уникнути війни на два фронти, і тому аби не призвести до масштабної війни радянським урядом було прийнято угоду від Німеччини про підписання пакту про ненапад.

Тому, ще й досі серед населення Росії, на відмінну від країн Європи існує думка про спроби кремлівської верхівки встановити «мир» в усьому світі. Та про те, що своїми діями радянське керівництво

врятувало весь світ від масштабної воєнної політики гітлерівської Німеччини проти країн всього світу.

Зовсім інша думка простежується в Польській державі. Так, суспільство, польські історики, критично відносяться до заяв Російської Федерації щодо не причетності Радянського Союзу не лише до війни, а й до поділу Польщі між двома державами. Часто російські історики намагаються вказати і на причетність до війни безпосередньо Польщі. Однак, польські історики заперечують даний факт і критично відносяться до російської історіографії. Тому польські президенти неоднозначно звертають увагу на причини початку Другої світової війни, аби все населення пам'ятало про ці помилки в минулому, і більше ніколи не повторювало їх в майбутньому.

Варто зазначити, що дослідження істориками пакту про ненапад, досить негативно впливає на сучасні міжнародні відносини обох країн. В кожній країні склалася своя думка щодо підписання пакту. І досить часто ця думка не збігається з справжністю подій. Тобто, відбувається нав'язування суспільству такої думки, яка буде вигідною державі. Досліджуючи дану проблематику, істориками було розроблено чимало наукових праць та літератури. Яка, досить чітко розкриває особливості, передумови та наслідки пакту «Молотова-Ріббентропа».

Список використаних джерел:

1. Гриневич В. Червоний імперіалізм. Друга світова війна і громадська думка в Україні (1939–1941): навч. посіб. / В. Гриневич. – Київ: HREC PRESS, 2019. – 492 с.
2. Кульчицький С. В. Історія України: навч. посіб. / С. В. Кульчицький. – Київ: Літера Л.Т.Д., 2015. – 544 с.
3. Ліпкан Н. А. Воєнна агресія Німеччини і СРСР проти Польщі і українське питання / Н. А. Ліпкан // Воєнна історія. – 2002. – № 3-4. – 28 с.
4. Світлична В. В. Історія України: навч. посіб. / В. В. Світлична. – Київ: Каравела, 2006. – 400 с.